

İPEK KOZASI

AYŞE İLKER

📧📱📷 / otukennesriyat

YAYIN NU: 2217

EDEBİ ESERLER: 1127

T.C. KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI

SERTİFİKA NU: 49269

ISBN: 978-625-408-835-3

www.otuken.com.tr | otuken@otuken.com.tr

ÖTÜKEN NEŞRİYAT A.Ş.®

İstiklâl Cad. Ankara Han 65/3 • 34433 Beyoğlu-İstanbul
Tel: (0212) 251 03 50

Genel Müdür: Ertuğrul Alpay

Genel Yayın Yönetmeni: Göktürk Ömer Çakır

Editör: Ayşegül Büşra Paksoy

Kapak Tasarımı: Mahmut Doğan

Dizgi-Tertip: Damla Acar

Kapak Baskısı: CB Matbaacılık

Baskı: Çınar Matbaacılık ve Yayın Sanayii Ticaret Ltd Şti
Yüzyıl Mah. Matbaacılar Cad. Ata Han Nu: 34 K: 5
Bağcılar-İstanbul
Tel: (0212) 628 96 00
Sertifika Nu: 45103

Kitabın bütün yayın hakları Ötüken Nesriyat A.Ş.'ye aittir.
Yayınevinden yazılı izin alınmadan, kaynağın açıkça belirtildiği
akademik çalışmalar ve tanıtım faaliyetleri haricinde, kısmen veya
tamamen alıntı yapılamaz; hiçbir matbu ve dijital ortamda kopya
edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

Prof. Dr. Ayşe İlker: 1960 yılında Manisa'nın Gördes ilçesinde doğdu. Beş Eylül İlkokulunu ve Gördes Ortaokulunu bitirdi. Demirci Öğretmen Lisesine gitti. Orta okuldan itibaren ilk yazı denemeleri okul duvar gazetesinde yer aldı; Öğretmen Lisesinde "Mustafa Cemiloğlu" konulu kompozisyon yarışmasında Mustafa Abdülcemil Kırımoğlu hakkında yazdığı yazıyla birinci seçildi.

1977-1978 öğretim yılında, ilk tercihi olan Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesinin "Türk Dili" kürsüsüne girdi. Ahmet Temir, Hasan Eren, Zeynep Korkmaz, Doğan Aksan, Tuncer Gülensoy, Semih Tezcan ve Mustafa Canpolat gibi hocalardan ders aldı. 1984 yılında Ahmet Bican Ercilasun danışmanlığında Ersarı Türkmenlerinin ağzı hakkındaki yüksek lisans tezini ve 1992 yılında da aynı hocanın danışmanlığında "Batı Grubu Türk Yazı Dillerinde Fiil" başlıklı doktora tezini tamamladı.

DTCF'de okurken arkadaşlarının çıkardığı *Divan* ve *Doğuş* dergilerinde ilk hikâyeleri yayımlandı. Bu hikâyelerde kızlık soyadıyla "Ayşe İnce" imzasını kullandı. Gazi Üniversitesinde çalıştığı yıllarda Hüseyin Özbay ve Ali Akbaş'ın çıkardığı *Kanat* dergisinde hikâyeye yayımlamaya devam etti.

1995 yılından itibaren Manisa Celal Bayar Üniversitesinde çalışmaya başladı. Hikâyelerini, daha önce *Töre*, *Kurgan*, *Kırkikindi* gibi dergilerde yayımlanmış olanlarla bütünleştirdi ve önce *Eflatun Hüzünler*, ardından da *Def ve Mendil* isimli hikâyeler kitapları Ötüken Neşriyat'tan çıktı. İlk hikâyelerinin yer aldığı ve Kültür Bakanlığınca basılan *Bir Başka Sevda* adlı kitabı da yine Ötüken Neşriyat tarafından tekrar yayımlandı. Bu kitaptaki hikâyelerin ikisi M.E.B. Türkçe okuma kitaplarında ve diğer özel yayınevlerinin Türkçe kitaplarında yer aldı.

Hikâyeler kitapları üzerine bir yüksek lisans tezi yapıldı. Hikâyeleri hakkında, *Türk Dili* dergisinde İsa Koyuncu'nun yaptığı bir söyleşi yayımlandı. Hikâyeler kitapları dışında iki günlüğü ve bir de deneme kitabı yayımlanmıştır.

TDK tarafından Manisa Ağızları adıyla yayımlanan çalışması, 2018 yılında Elginkan Vakfı Türk Kültürü Araştırma ödülüne layık görülen dört eserden biri olmuştur. Beş yıl boyunca Türk Dil Kurumu Bilim Kurulu üyeliği yapmıştır. Pek çok ulusal ve uluslararası dergide makaleleri yayımlanmıştır. Halen İLESAM üyesidir. Hikâyeler yazmaya devam etmektedir.

Göz Hekimi Süleyman Sami İlker ile evlidir, üç çocuğu ve Ayperi adında bir torunu vardır.

İÇİNDEKİLER

ERİK AĞACI.....	9
HABER.....	20
İPEK KOZASI.....	26
TENCERELERİN DİBİ.....	33
YARA BANDI.....	42
“TOLSTOY’U BİLMİYORUZ”.....	49
RUH YARILMASI.....	55
YEMEK KOKUSU.....	61
UNUTTUĞUMUZ ŞEY.....	67
FİRDEVS.....	72
BİN YIL.....	77
ELLERİM.....	83
EVİM NEREDE?.....	87
O AN.....	92

ERİK AĞACI

Güneş ışınlarında, rüzgârın hafif salıntısı ve yeşilin en canlısıyla yaprakları kımıl kımıl hareket ediyor, göze çarptığı ilk anda yaprak denizinden kocaman bir resmi seyrettiğini sanıyordu bakan. Öylesine sağlıklı bir ağacı ki insanın en delişmen, en genç hâlleriyle özdeşleşiyor ve herkesin görmesini ister gibi yapraklarının arasında pembeden kırmızıya, kırmızıdan vişneye bütün al tonlarıyla duran eriklerine çağrı yapıyordu. Henüz yeşil-pembe arasında kalmış, güneşe yüzünü tam dönemeyip yaprakların arasında gizlenmiş olanlar da ıslıl ıslıl parlıyordu. Hormon kelimesi bu ağaca yaklaşılamazdı; tamamen o toprakların en doğal filizleriyle yetişmişti ağaç; meyveleri küçük, sulu, hafif ekşiydi ve yerel olarak “can eriği” diye adlandırılan cinstendi. Ağacın altında ise neredeyse ağaç kadar genç, yanakları al al, saçlarının dalgaları kıvrıkcıklı, bukleli, üstlerinde basma entariler ve etekler, ayaklarında plastik terliklerle genç kızlar şakalaşıyor; tenlerindeki pürüzlere, sivilcelere, kollarındaki benlere, kaşlarının arasındaki çatıklığa eğilip, birbirlerini inceliyor; “Senin cildin çok güzel, boynun kuğu boynu gibi, saçlarının dalgası kendinden, maşayla sarmana ihtiyaç yok” türünden cümlelerle süzüyor; gözlerinden ışık yayıyor ve seslerini erik ağacının ötelерinden yokuş aşağı alt taraftaki evlere doğru dağıtıyorlardı. O mahalledeki evler epey yokuş bir yolun iki kenarına dizilmiş; geniş bahçeleri, meyve ağaçları, envai çeşit çiçek ve gülleriyle her biri diğeriyle yarışır gibi çiçeklenip temizlenmiş pırıl pırıl evlerdi. Erik ağacının altında gülüşen, konuşan kızların bulunduğu bahçeli ev ise yokuşun en tepesindeydi. Bu tepeden sonra yol, büyük bir kavşağa açılır ve 1950’lerdeki

HABER

Hakan'ın üst üste attığı ayaklarının sağ dizine yakın tarafındaki kül tablasında, sigarasını birkaç kez oynattı. Bir hayli uzamış olan kül, sigaradan kurtulmak istercesine, yedi sekiz izmaritin söndürülmüş olduğu tablaya sessizce düştü. Hakan, Selma'nın bu rahat hareketlerine karşı ondan biraz daha çekingen görünüyordu. Öyle olmak ister gibiydi hâli. Sigarasının külünü, onun biraz önce düşürdüğü külün üstüne işaret parmağıyla pıt pıt yapıp sınıksız tutarak, izmariti küllerin üstünde söndürmeye çalıştı. Israrlı dumanlar hâlâ yaşamak istercesine hızlı hızlı kıvrıldılar. Boşlukta gri birkaç halkaya evrildiler ve duman çıkmaz oldu. Konuşabilirdi artık. Ayaklarını birbirinin üstünden çekti, tablayı Selma'ya uzattı. Dört koltuk ve bir masadan ibaret kare biçimli müdür odasındaydılar. Koltuklar arasındaki küçük formika sehpanın yüzeyinde açık bırakılmış gazetedeydi gözleri. Diline gelen sözler orada kilitlendi, donuverdi. Soğuk olan oda bir kat daha soğuklaştı: Bir güzellik yarışmasının, mayo giyerek dizilmiş güzellerinin fotoğrafı ve hemen yanında kan gölü hâline gelmiş bir yastıkta gözleri hüznü ve acılı bir şekilde kapalı, kaşları gür, henüz yirmi üç yaşlarında bir genç vardı manşette. Bakışlarını renkli fotoğraftan ayırdı, Selma ile göz göze geldiler. Ellerini kavuşturup, parmaklarını birbirine geçirdi. İncecik ve sinsi bir kemik gıcirtısı duyuldu. Selma, serçe parmağını dişlerinin arasına götürdü gayriihtiyari; sonra birden çekip, Hakan'ın ellerinden tuttu. Buzdan ya da taştan, anlamsız bir şeyler tutmuştu belki. Kemik gıcirtısı bir kez daha duyuldu.

İPEK KOZASI

Misafir salonundaki kadınların hepsinin gözleri açılmış, hayret ve dikkatle Nalan'ı dinliyorlardı. Yıllar öncesinin alımlı, narin, zarif Nalan'ı gitmiş; yüzüne, ötelenmiş ve itilmiş olmaktan arda kalan kalın çizgiler yerleşmişti. Lepiska gibi boynundan sırtına doğru indirdiği açık sarı saçları yerine, arkasında cılız bir atkuyruğu yaptığı seyrelmiş bir top kalmıştı. Ama yine de konuşurken, kelimeleri seçerken, dinleyenlerin gözlerine bakarken alnının ve kaşlarının doğal güzelliği, yüz hatlarının çekici orantısı, gözlerindeki koyu elalık ona bakan yüzlerde bir rahatlık ve huzur oluşmasını sağlıyordu. Yıllarca kullanılmış saf yün veya saf ipek bir kumaşın öz dokusundan bir şey kaybetmemesi gibi o da ince saf dokularla güzelliğini ve asaletini korumuş görünüyordu. Anlattığını dinleyenlerin bir bölümü onun mahalleden ve sınıflarından çocukluk arkadaşı, bir bölümü de ablasının ve annesinin akrabalarıydı. Sonradan oluşmuş, nezaket gereği meydana gelmiş arkadaşları değildi hiçbiri; bu yüzden mesafeli olma ihtiyacı hissetmeden olanca açıklığı ve yüreğinin saflığıyla anlatmaya başlamıştı başından geçenleri. Dinleyenlerin gözlerinin açılmasına sebep olan ise, o zamana kadar bildikleri veya duyduklarının hep abartılmış, yanlış şeyler olmasıydı. Nalan'ı herkes kötölemiş; evini, kocasını terk edip kaçıp gittiğini düşünmüştü küçük kasabadaki insanlar. Gözü dışarıda diyenleri mi, kocasını beğenmedi diye eleştirenleri mi, kayınvalidesiyle geçinemedi ithamını hoyratça her yerde söyleyenleri mi ararsınız; laflar, sözler üremiş de üremiştir. O gittikten ve kasabadan ayrıldıktan dört beş yıl sonra kocası köylerden arayıp, sorup soruşturarak buldukları

TENCERELERİN DİBİ

“Bir keresinde senden yağ ve şeker istemiştin; hatırlarsın belki. Zaten kapıdan dışarı çıktığım da yoktu ki. Sizin kapınızı bile bir suçlu gibi çalıyordum; sen de bana uğramaya çekindin hep. Aynı katta karşı karşıya olmamız ve birbirimize yakınlık duymamız dostluğumuzu arttıracığına, kocamın ve annesinin davranışları yüzünden uzaklaştık. Onlardan korktum hep.”

Evet, hatırlıyordu onun korkulu gözlerini, yağ ve şeker isterken üstüne tül gibi giydiği çekingen hâlini. “Okumuş, iyi bir meslek sahibi olmuş, dışarıdan da efendi görünüyor diye verdi annem babam beni ona. Evlenip boşandığını da hiç bilmedik biz nikâh oluncaya kadar. Meğer dulmuş kocam. Sonradan bir de ilk evliliğinden çocuğu olduğunu öğrendim. Evliliğimizin altıncı ayında hamile kaldığımda sana söylemişim, kocam hiç sevinmedi diye anlatmıştım; hiç sevinmemişti çocuğumuz olacak diye, meğerse başka çocukları varmış...”

Bunu da çok iyi hatırlıyordu; eşi onun kocasıyla aynı yerde çalıştığı hâlde çok az bilgi sahibiydi arkadaşı hakkında, önceden evlenip boşandığını, çocuğu olduğunu hep gizli tutmuşlardı. Dışarıya karşı çok sevecen ve anlayışlı görünüyordu adam. Sinem anlatınca öğrenmişlerdi pek çok şeyi.

“Ama bütün bunlar da o kadar mühim değildi zaten. Benden, sona gelinceye kadar olanları anlatmamı istiyor-sun ya; sona gelinceye, beni zıvanadan çıkarıncaya kadar olanları anlatayım. Olanların hiçbiri olsun istemedim. Bir noktada sanki benim muvazenemi bozmaya azmetmiş gibiydiler. Genç bir kadın dosdoğru çizgisinden nasıl çıkarı-

YARA BANDI

Vagonların raylarda kaydığı hissedilmiyor, sanki havada gider gibi yol alıyordu hızlı tren. Duraklara yaklaşırken hem her çıkış kapısının üstündeki ışıklı levhalar gelinen durak adını koyu bir renge boyuyor hem de etkili bir ses tonuyla bir hanımefendinin otomatik megafondan telafuz ettiği kelimeler, inilecek durağı bildiriyordu yolculara. Bir sonraki durağı da hatırlatıyordu aynı ses; dalgın olup, ineceği durağın adını unutan olursa diye. Öğrencilerin kulaklarında genellikle kulaklıkları vardı. Herhalde müzik dinlemekteydiler. Esnaftan, ev kadınından, işçi ve memurdan pek çok vatandaş gün ortasında ve akşam vakti, zaman kaybını azalttığı için bu hızlı trenlerle evlerine ulaşıyordu. Hasan Ali ise yakın bir ile doğru gitmekteydi. Her gün küçük ve eski kamyoneti ile gidip geliyordu işine. İlk defa komşu bir ilden bir kaynak işi almıştı; villa yaptıran zengin bir iş adamının teras katı, tamamen ince çelik çubuklardan yapılmış gül yaprağı deseniyle birbirine bağlanacak korkuluklarla örülüyordu. Bir önceki gün malzeme indirdikten sonra kamyonetin motoru su kaynatmış ve onarım için sanayiye bırakmıştı emektar kamyonetini. Çelik çubukların kaynakları yarım kalmasın, iş tamamlansın diye sabah erken yola koyulmuş ve evlerine en yakın Sarnıç durağından binmişti hızlı trene. Genelde bu duraklarda binen çok olmadığı için boş kalmış yerlerden birine oturmuştu. Elindeki çantalar ağırdı; alet edevat, yapıştırcılar, teller, zımparalar, hepsini koymuştu dikkatle. Ne de olsa bir alet veya malzemenin eksiklik oluyordu; aramaya kalkmak, başkasından istemek bir sürü zaman kaybı demekti.

“TOLSTOY’U BİLMİYORUZ”

Sıradan sayılır mıydı pek emin değildi, işte öylesine gündelik işlerin sıralanıp gideceği bir gün olacaktı. Önce görüşmesi gereken kişilerle telefon konuşmalarını yaptı, sonra çocukluğunun kıymetli arkadaşlarından ve bugüne kadar hiç kopmamış olduğu dostuyla önceden sözleştikleri üzere buluşma saatini belirlediler. Buluşma vaktine kadar, evdeki yardımcısının yemeklerini hazırladı, çalışma masasının üstüne bıraktığı kitapları raflara kaldırdı. Bunların içinde okunup tamamlananlar, henüz yarısına gelinenler ve kaynak olarak kullanılan, altları çizilmiş olanlar vardı. Yarım kalanları ve altı çizili kitapları raflara dizmedi. Büyük ciltli, eski tarih ve tefsir kitaplarını masanın sağ köşesinde bıraktı. Gecedен not defterine sayfaları ardına doğru bükerek yazdığı iş listesine son bir kez göz attı. Bugün daha rahat davranabilir, beynini zaman ayarlı bir makine gibi kullanmaktan vazgeçebilirdi. Duvardaki büyük saate baktı, kırk dakikadan fazla bir zaman vardı buluşmak için; yavaş yavaş giyinmeye başladı. Saçlarını topladı, tokalarla şekillendirdi, yüzük ve kolye taktı. Giysilerinin renkleri içine huzur verdi, en ufak bir renk uyumsuzluğundan rahatsızlık duyuyordu çünkü. Hemen cevaplanması gereken mesajlar var mı diye son bir kez telefonuna baktı. Arkadaşı biraz gecikeceğini yazıyordu, acil olarak marangoza uğraması gerekmişti, ağırdan alması iyi olacaktı.

Biraz ağırdan aldı ama artık yardımcısının açtığı elektrik süpürgesinin gürültülü sesinde kalmak istemedi. Yardımcısıyla vedalaşarak, yapılacak işleri gözden geçirerek evden çıktı. Apartmanlarının önünde kendilerine ayrılmış park yerine bıraktığı arabasına yaklaşırken “Yine yıkata-

RUH YARILMASI

Gökyüzü ile yeryüzü birbirinden kopuverdi, kapağı ve tabanı ayrıştırmış bir kap gibi kaldı dünya elinde. Yerde mi kalsa, gökte mi beklese bilemedi. Birkaç gün böyle dolaştı odaların arasında, merdivenlerden inip çıkarken, arabasına binip giderken... Hep gördü yerle gök arasındaki o ayrık ve kalın kopuşu. O ayrık yerlere yaklaşmayı, yerden ve gökten başka ulaşılacak noktalar varsa oralara gitmeyi hayal etti. Sıgıyordu, sıgıyordu. Nereye gitse, yürüse, baksa apayrık bir dünya görüyordu içindeki yarıktan; asıl yarılan ruhuymdu.

O mimik mi denir jest mi denir, yakından ve ağır çekim bir film gibi an içinde oluverdi her şey... Bilim adamlarının yüzdeki ifadelerin binde birine bölünmüş görüntülerinin hesaplarını yaptıkları bir makaleyi hatırladı. Yanaktaki bir seğirme, dudağın üstündeki bir kıvrım, kaşların arasındaki bir yakınlaşma onların ölçülebilir alanına giriyor ve hangi sözden, davranıştan veya içten gelen bir saikten değişen duyguların anlarını tespit edebiliyorlardı. İşte tam böyle olmuştu: “Çok hoşuma gidiyor...” cümlesini söylerken yüzüne yayılan mutluluğu, gözlerindeki gülümseyişi, yanaklarında ve alnındaki rahatlamayı görmüştü ve o an şaşırılmıştı onu bu kadar mutlu eden, yüzünde bir rahatlama bir memnuniyet dalgalandıran şey neydi? Sorusunun cevabı “Çok hoşuma gidiyor” cümlesinin sonuna eklediği “...böyle sarması” idi. Evet, şarj kablolarının kendi gövdesine düzgünce sarılmasıydı, yüzündeki bu değişimin sebebi. Şarj kablolarının düzgünce sarılması çok hoşuna gidiyordu adamın ve bundan mutluluk duyarak söz ediyordu. İşte o saniyeler içinde düzgünce, yerli yerince, çoğu kez

YEMEK KOKUSU

Bol salçalı, zeytinyağlı pırasa yemeği yemişlerdi hep birlikte: Hatice, Hatice'nin halası ve Nursel. Yemeği Hatice'nin halası yapmıştı; eve girdiklerinde yemek kokusu koridoru sarmıştı. Zehra hala, geniş ve derin porselen tabaklara koyduğu yemeği, küçük iki tepsiye yerleştirip ellerine vermişti. Yemeğin yanına birer dilim ekmekek ve kendi yaptığı biber turşularından da eklemişti. Öyle, oturdukları yerde, bir elde küçük yemek tepsi bir elde kaşık, bitirmişlerdi pırasayı. Hiç konuşmamışlar, iki cümle etmemişler, Hatice'nin halası da hiçbir şey sormamıştı. O gün, Servet'i bayrağa sarılı tabutuyla götürmüşler ve gömmüşlerdi, Cebeci Mezarlığı'na. Servet, Ankaralı olduğu için ailesinin büyükleri Cebeci Mezarlığı'nda medfundu. Ona amcasının ve babaannesinin kabri dibinde bir yer hazırlanmış; mezarı kazan arkadaşlarının gözyaşları, kazılıp kürekle yukarıya doğru atılan serin ve nemli toprağa tıp tıp düşmüştü. Ana yolun sağ şeridi tamamen otomobil ve otobüslerle dolmuş; soğuktan atıkları ve kulaklı şapkalarıyla başlarını paltolarının göğsüne gömen delikanlılar, nasıl bir acıya gark olduklarını böylece bir parça gizleyebilmişlerdi. Daha iki üç gün önce konuşup dertleştikleri arkadaşlarını, oturma odasının penceresine gölgesi düşen başı hedeflenerek tam isabet eden kurşunla yitireceklerini akıllarına getiremezlerdi. Hatice ve Nursel, Servet'in Siyasal Bilgiler Fakültesinden arkadaşlarıydı; okul kantinine on iki kişi aynı anda girer ve hep birlikte çıkarlardı. Servet'in vurulduğu haberini alır almaz onun Dikimevi'ndeki evine koşmuşlar, yüzlerce delikanlı ve genç kız yolları doldurmuş, öylesine başları önlerinde çaresizlikle dolan dakika ve saatlerden sonra kabir başında

UNUTTUĞUMUZ ŞEY

Bir şey konuşuyor olmalıydık; önemli bir şey. Yürüyorduk, kol kola girmiştik. Onun gövdesindeki ağırlığın hafif hafif kolumu tarttığını ve sımsıkı sardığı kolumda ayaklarının dengesini daha iyi bulduğunu sanıyordum. Bir terazi kefesine kadar ahenkli olmasa da hafif sallantılar ve yana eğilmelerle yürüyüşümüz devam etmişti. Beş santimi aşan kalın topuklu ayakkabılarından çıkan tok sesler, kendi seslerimize arkadan karışan bir vokal gibi kalmıştı. Konuştuğumuz şey neydi, sımsıkı sardığı kolumu arada bir neden daha da sıkıyor ve durup yüzüme bakıyordu; bunları çok sonraları düşünmüştüm. O kış bize geldiğinde, o yürüyüşümüzde alışveriş yapmıştık. Uzun zamandır almayı arzu ettiği pazen pijamaları, iç çamaşırlarını almıştık, bundan emindim. İki kilometreye yakın bir mesafeydi yürüdüğümüz; “Hava güzel, etrafı görelim, mağazalara da bakarız.” demişti. Hatta salep de içmiştik, üstüne çok az tarçın ek-tirmişti. “Boza içelim.” diye teklif etmiştim, “Bozaya alışık değilim, sıcak bir şey içelim.” diye cevap vermişti. Hakikaten, boza alışık olmadığı bir içecekti. Salep daha tanıdıkta ona; en çok sevdiği, çay ve kahveydi. Evden çıkıp yürümeye başladığımız andan itibaren ufak tefek şeylere temas etmiştik konuşurken. Üşüyüp üşümediğimi sor-muş, kabanımın yakalarını eliyle boğazıma doğru kapat-mıştı. Eskiden çifte yaka kıyafetler diktiğini, mantolarda çifte yakanın güzel durduğunu da eklemişti, boğazıma doğru yakayı kapattığında. Vitrinlerin önünden geçerken, mankenlerin üstlerindeki kıyafetleri dikkatlice incelemiş, modelleri hakkında fikirler yürütmüş; kulplu, pilili, verevli elbiselerin kumaşlarına bakmıştı, cama başını dayaya-

FİRDEVŞ

Bahçelerinden Ayrı Düşenlere...

Kocası öleli birkaç yılı geçmişti. Temizliği, titizliği ve ahlakıyla bilindiği için eşinin ölümünden hemen hemen dokuz-on ay sonra, karısını kaybetmiş ve kendinden yaşlı birkaç erkek talip oldu ona. Beğenmedi hiçbirini. İnsanların yüzlerini çok inceler; burun, dudak, yanak uyumuna bakardı. Taliplerinin kimine “Burnu büyük”, kimine “Kaşları çatık”, kimine de “Bakımsız” dedi. Beğense de beğenmese de kafasına koymuştu bir kez, evlenecekti. Sıkıntıyla geçirdiği hayattan sonra iyi imkânlarla kavuşmak istiyordu; varlıklı ve eli yüzü düzgün birisi çıkarsa işte. Onu İzmir’den istemeye gelen kişi, yıllar önce yaşadığı kasabadan ayrılıp gittiği yerde iş kuran zengin bir adamdı. Karısı beş-altı yıl önce ölmüş, evinde bir kadının düzenine ve sofraya kurmasına ihtiyaç duymuştu. Bir de yaşlılık vardı, eskisi gibi değildi hiçbir şey. Mustafa Efendi yaşlıydı ama yakışıklıydı. Araya koyduğu kadınlara “evet” cevabı verdi Firdevs. Her şey hızlıca oldu. Evinden ayrılıp gideceği gün, sabahtan akşama kadar eşyalarını topladı. “Giyisilerimi aldım yalnızca.” dedi komşularına. “Kalanları fakir fukaraya verin.” diyerek, karton kutulara koyduğu eski eşyalarını bahçe kapısının önüne bıraktı. Bir kitapçı dükkânı gibi düzenlenmiş evin arkasındaki ana duvara yapışık damı da baştan sona elden geçirdi. 1960’lı yıllardan kalmış ve ciltleri hâlâ pırıl pırıl duran *Ses* ve *Hayat* mecmualarını karton bir koliye doldurdu. Pervin Par’ın, Sevim Tuna’nın kapağa fotoğraf olarak konmuş yüzlerine son bir kez dikkatle baktı. Pervin Par’ın gözlerinin altındaki siyah

BİN YIL

“Yüzyıllardan beri görüşmüyorduk.” dedi. “Doğru, gerçekten epey bir yüz yıl geçti.” dedim yüzüne bakarak. “Ama ben sizin yüzyılınıza daha yeni dönebildim.” diye ekledim. Bu defa o, yüzümde derinleştirdi bakışlarını. Çok oyalandın, zaman harcadın der gibiydi gözlerindeki manâ. Manâsının söze dökülen kalıbı olmadı; sesimle ben söz kalıplarını sundum ona: “Önce kendi çağımın tefsir ve meallerine baktım doğal olarak... Size atıf yapanlar azdı ve doğrudan ulaşabileceğim bir yolum yoktu, ben Arapça bilmiyorum. Siz tefsirinizi Arapça yazmışsınız... Türkçe yazsaydınız derslerimizde de okuturduk zamanınızın Harezmi tarzını, mukayeseler yapardık.” Cümlelerime mütereddit bir cevap verdi: “Arapça yazdım diye mi yüzyıllarca geciktin peki?” “Hayır hayır, bu doğru olmaz, Arapça yazmanızı bir kusur olarak gösteremem, büyük eksiklik bende, Arapça öğrenmeyişimde. Diğer eksiklik ise sizin tefsirinizin Türkçeye çevrilmemiş olması. Erken dönemlerde çevrilmiş olsaydı yüzlerce yıl önce gelirdim size...” Epey güvenli sözlerdi onun karşısında, biraz utandım. Başımı hafifçe öne doğru eğdim. “Peki siz, bizim öğrendiğimiz gibi Arapça ve Farsça öğrenmediniz mi? İlle de bir tercümeyle mi muhtaçsınız?” diye sordu merakla. Sorudaki “tercümeyle muhtaç veya mecbur olmak” eylemi içimi titretti. Yalın ve saf yüreğimden uzattım cevabımı ona: “Sorunuzdan çok mahcup oldum. Biz İngilizce öğreniyoruz bu yüzyılı-mızda; sizin o zamanlar adını bile duymadığınız, belki de daha gramer yapısı bile biçimlenmemiş bir dildi İngilizce. Daha önce Fransızca öğrendi aydınlarımız. Osmanlı Devleti’nde ise medreselerde Arapça ve Farsça eğitimi veril-

ELLERİM

Başını eğip eliyle karnına dokundu, zayıfladığını fark etti. Karnının derisi böyle buruşuk muydu? Dikkatli bir gözle bakmak için yeniden eğildi. Avuçlarıyla kavradığı karın derisini tuttu, doğum mevsimleri kapanalı on beş-yirmi yılı geçmişti. O kadar zamanda, kendisine bakmak aklına gelmemiş miydi yoksa şimdi fark ettiği başka bir şey mi vardı? Elleri, kolları karnının üstünde kalakaldı. Durdu; bu zayıf, çelimsiz, çirkinleşmeye yüz tutmuş kadın ben miyim, dedi iç geçirerek. Kollarını karnının üstünden çekerken ellerinin üstündeki lekeleri, parmak boğumlarındaki kalınlıkları inceledi. Elleri de karnı gibi buruşmaya başlamıştı. “Ellerim” dedi, “buruşuk ellerim...” ve “Karnım, buruşmuş karnım...” diye devam etti. Sesi kendisine mi başkasına mı belli olmadan hedefsizce akıp gitmişti dudaklarının arasından. “Sesimde de bir tuhaflık var.” dedi kendi kendine. Bu ses, o canlı o ahenkli ses değildi. Bakışları ellerinin üstünden kayarken gözleri sesini aradı karşılarda bir yerde. “Ellerimi, sesimi kaç zamandır kullanıyorum. Kendime bakmamış mıyım hiç, ellerimin gençlik hâlini niye çizmemişim mazi defterlerime, sesimin ahenkli tınılarını ne çabuk unutmuşum. Yoksa konuşmayı falan da mı unuttum?” Bir iç çekişle “Dikiş dikerken, iğneye iplik geçirirken, örgü şişlerini baş ve işaret parmaklarım arasında kaydırırken ne güzeldi ellerim!” dedi ve yerinden doğruldu. Konuşmayı unutmadığını göstermişti cümleleri. Banyo havlusunun ıslaklığıyla divanın nemlenen kumaşına dokundu. Parmaklarına belli belirsiz bir nem bulaştı, nemli parmaklarıyla karnını tutarak yerinden kalktı. Kalkınca buruşuk derisi düzleşti, otururken oluş-

EVİM NEREDE?

“Bir daha yüzünü görmek istemiyorum anladın mı? Kendini düzeltmediğin müddetçe bu eve adımını atmayacaksın!” Cümleleri tamamladığında Şadan’ın yüzü kıpkırmızı oldu. Boğazından çıkan sesler dikdörtgen odanın tavanına değip hızla göğsüne döndü. Kendi cümleleriyle kendini vurmuş gibi hissetti. Kocası Fikri, odanın balkona açılan kapısının önünde bir direk gibi kalakaldı. Ne hareket etmesini bildi ne bir söz söylemesini. Donuk gözleri Şadan’ın gözlerine kilitlendi ve bekledi. Şadan ikinci bir söz hamlesine niyetlendi ama Fikri’nin, karşısında bu kadar aciz görünmesi, hamlesini geri çekmeyi kolaylaştırdı. Fikri, karısının atak olduğunu biliyor ve bazı hususlarda kendisine kızdığını, içten içe buğz ettiğini de anlıyordu. Ama böylesine öfkeli bir sesle bağırdığını ve tabiri caizse kendisini evden kovduğunu hatırlamıyordu. Bu resmen bir kovmaydı; sezdirme, kinaye, kızım sana söylüyorum gelinim sen anla cinsinden bir dokundurma değildi. Anladığı kadarıyla eve adımını atmayacaktı. Ayakta bir direk gibi kaldığı dört beş dakika boyunca ne kadar derinlere indiğini ve geçmiş on beş yirmi yıla döndüğünü fark etmedi: Bu buğzun sebebi, annesiydi. Kendisini yetiştiren, babası öldükten sonra yalnız başına hayat mücadelesi veren ve kız kardeşiyle okul masraflarını karşılayıp kısa yoldan zanaat sahibi olmalarını sağlayan anneleri... Ondan ayrılmak kendisine zor gelmiş, Şadan’dan da vazgeçememişti. Aslında Şadan’ı annesi bulmuş, gösterdiğinde çok beğenmiş ve gönlü akmıştı ona karşı. Evlenmese de olurdu belki, hep annesiyle kalsa, annesinin bir dediğini iki etmese... Ama, Şadan’ı gönlünden silemeyeceğini anlamış; söz, nişan derken düğün olmuş,

O AN

“Kalk, gidiyoruz!”

“Kalk gidiyoruz” dediği, cümlelerin dudaklarında şekillendiği an, en mutlu olduğu andı. Sesi öyle güvenli, öyle tınılı ve kararlı çıkıyordu ki bunu mutluluktan başka bir şeyle izah etmek zor olurdu. Cümleyi beş-altı kere tekrar etti, başına ve sonuna ve hatta aralarına başka kelimeler, başka duygular başka mimikler ekleyerek... Gidilme kararı verilen an, hakiki anlamda kızının dönüm noktasıydı, kaldırılıp götürülen de kızı. Götürdüđu, kendisinin götürdüğu...

Fadimana devam etti: “Çektim aldım kızımı onların ellerinden. Bir de baktım ki benim kız onlara kulluk ediyor. Kulluk ne, kölelik kölelik... Allah seni inandırsın bak, o evde bir saat ders çalışma imkânı yoktu. Durmadan yemek pişir, sofraya kur, ablalar gelecek, toplantı yapılacak, yeni bir ev açıldı, oraya yemek götürülecek... Benim kız, üniversitede okumaya değil, hizmetçiliğe gitmiş. Ben gidip görmesem hâlimiz yamandı, inan bak!”

Fadimana cephede bir cengâver, Millî Mücadele’de bir Kara Fatma, eski tarihlerin bir Tomris’i gibi konuşmaktaydı. Hayatının yegâne mücadelesiydi sanki kızını o evden çekip almak. “İnan bak!” derken de kendi inancını dayatmaktan öte “Dođruyu söylüyorum, hakikaten doğruyu, başka bir şey değil” mesajı veriyordu gözleriyle. Gözleri saf bir inanmışlıkla onu dinleyene çevrilmiş, sağa sola kaymadan dümdüz karşısındakinin gözlerinin içine odaklanmıştı.

Kızı Ankara’da Hacettepe Üniversitesini kazanınca, ona yurt, misafirhane veya tanıdık bildik bir ev ayarlamak için